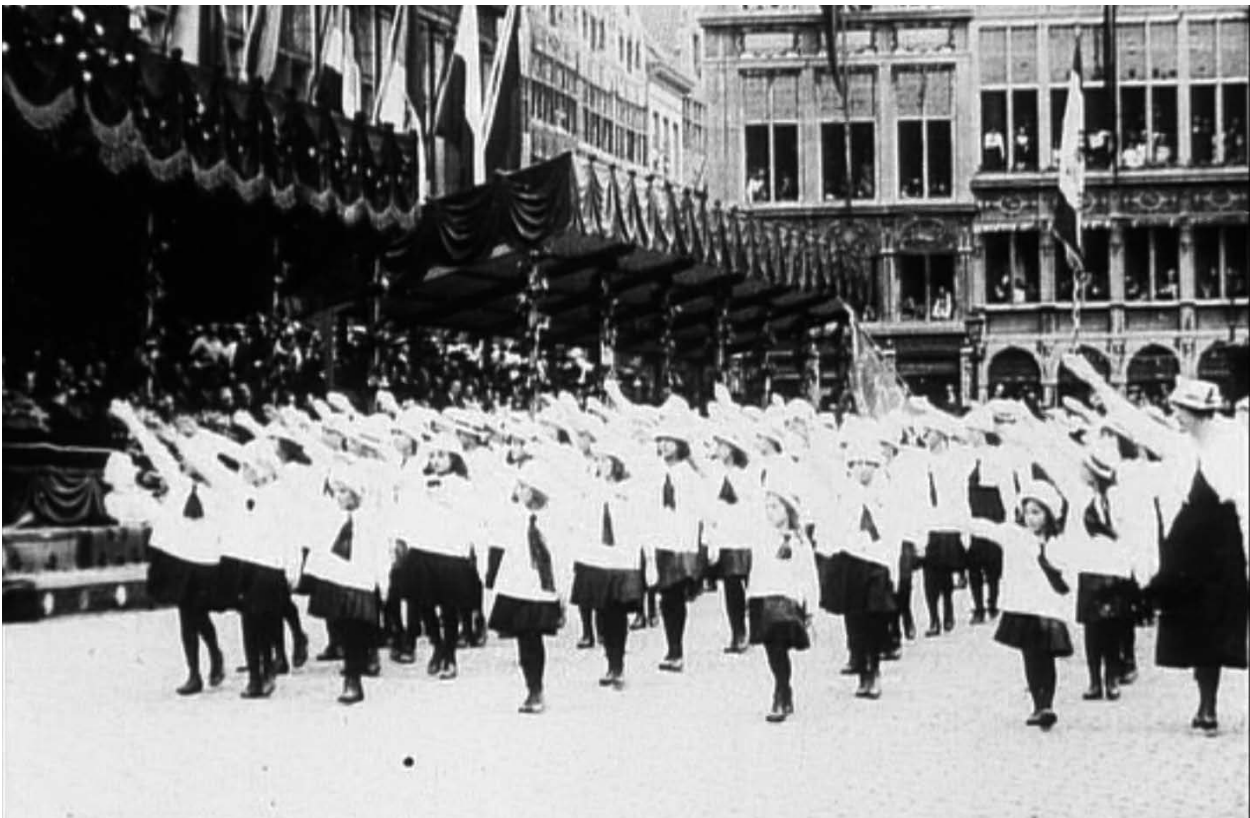

Onbehagen

De vrijwel onvermijdelijke associatie tussen de schuin gegeven gestrekte rechterarm en de Hitlergroet bemoeilijkt historisch onderzoek. Tijdens mijn research maakten twee wetenschappers me duidelijk dat ze dit verleden – hoe onschuldig ook – liever lieten rusten. Het taboe op de nazigroet heeft zich uitgebreid tot de voordien door velen gebrachte ‘Romeinse’ groet. Deze associatie en dit onbehagen namen ook bij mij maar geleidelijk af tijdens en door het onderzoek. Besmeurde kennis en symbolen, zoals het nazihakenkruis, belemmeren onbevangen kennisname of herkenning: de swastika als oeroud mystiek en religieus symbool. We zien wat we kennen. De afloop van het verleden vervormt en comprimeert vaak onze kijk op de complexe gebeurtenissen en processen die eraan voorafgingen.

Een voorbeeld om dit te verduidelijken. In een stoet ter gelegenheid van de eerste nationale feestdag na de Grote Oorlog stapten in Antwerpen militairen, burgers en groepen jongeren op. Op filmbeelden is te zien hoe meisjes in het gelid aan de eretribune voorbijtrekken en de ‘Romeinse’ groet brengen. Geen fascistische groet, want die werd pas later dat jaar in Italië gelanceerd (zie bladzijde 111). Toch schrijft Henk De Smaele in zijn commentaar bij de film dat deze ‘gedisciplineerde opvoering (niet) helemaal los te zien is van de richting waarin de Vlaamse en Antwerpse samenleving aan het evolueren was’. Het fascisme, vervolgt hij, ‘is geen vreemde loot aan de Europese stam van de geschiedenis, maar is er juist sterk mee vergroeid.¹ Zeker, maar wat dit filmpje en deze groet betreft is dat een streng en onjuist oordeel achteraf. Maar zelfs al weet je dat deze beelden gemaakt zijn vóór er sprake was van fascisme en nazisme, het blijft moeilijk om ze ervan los te koppelen.

Still uit *De Rerum Novarumstoet*, Antwerpen, 1934, 06'13"

Still uit *De Rerum Novarumstoet*, Antwerpen, 1934, 04'56"

Still uit *De Rerum Novarumstoet*, Antwerpen, 1934, 03'06", groet met de linkerarm, vermoedelijk richting hoogwaardigheidsbekleders.

Still uit *De Rerum Novarumstoet*, Antwerpen, 1934, 04'06". Op deze still valt het niet te merken, maar op de filmbeelden zie je dat deze jongelui eigenlijk zwaaien. Zonder context loeren foute interpretaties om de hoek.

Ook op latere filmbeelden uit het interbellum is te zien hoe Antwerpenaren bij bepaalde gelegenheden fier de 'Romeinse' groet brachten. In 1934 was het blijkbaar de standaardgroet tijdens de Rerum Novarumstoet.²

De *saluto romano* wordt alleen door kennis achteraf gelijkgeschakeld met de Hitlergroet. De geschiedenis van de 'Romeinse' groet is veel complexer en interessanter. Ze verdient een reconstructie. Geschiedenis en geschiedschrijving zijn, zoals historicus Eric Hobsbawm het uitdrukte, geen draad maar een web. En dat is moeilijker te ontwarren dan een (rode) draad doorheen de geschiedenis.³